

ACHTERGROND

Hoe haalbaar is een handelssysteem voor stikstof?

Stikstof Zet de stikstofuitstoot van (boeren)bedrijven om in rechten die verhandeld kunnen worden, net als nu met CO₂ gebeurt, stelde topambtenaar Sandor Gaastra onlangs voor. Maar is dat idee uitvoerbaar? "Voor zo'n plan is het nu te laat."

Chris Hensen, Martin Kuiper 18 januari 2024 Leestijd 3 minuten

Luisteren ◄)

Leeslijst □

energiecentrale die onder zo'n soort systeem viel. In zes jaar tijd verkocht hij slechts voor 52 euro aan overtollige stikstofrechten, omdat niemand meer wilde

Foto Jeffrey Groeneweg

betalen. Tegelijkertijd was hij jaarlijks 8.000 tot 11.000 euro kwijt aan het meten en vastleggen van de uitstoot van de centrale en de accountant die de cijfers moest controleren.

Het systeem flopte. Als de overheid wil dat een stikstofhandelsysteem slaagt, zegt Lomme, moet ze er om te beginnen voor zorgen dat het aanbod aan stikstofrechten niet te groot is.

Donderdag pleitte de hoogste baas van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat <u>in economenblad ESB</u> voor een soortgelijk stikstofhandelssysteem. Door de stikstofuitstoot van (boeren)bedrijven om te zetten in rechten die weer verhandeld kunnen worden, kan de uitstoot worden teruggedrongen, volgens topambtenaar Sandor Gaastra. Net zoals dat nu ook met CO₂ gebeurt.

Gaastra's oproep druist in tegen het beleid van het kabinet dat de handel in stikstofrechten wil inperken

In feite is dat een herhaling van zetten. Het stikstofsysteem waar Lomme gebruik van maakte, werd in 2013 de stekker uitgetrokken, omdat deze niet aan de wet voldeed volgens een uitspraak van de Raad van State. Op het voorstel van Gaastra is ook kritiek: volgens sommige experts is het niet haalbaar, of werkt het zelfs averechts.

Gaastra doet zijn oproep op 'persoonlijke titel' en deze is opvallend. Het druist in tegen het huidige kabinetsbeleid dat erop gericht is de handel in stikstofrechten juist aan banden te leggen. Er bestaat nu ook al een 'ad hoc' handel in die rechten. Bedrijven kunnen onderling hun recht op stikstofneerslag uitwisselen.

Maar het kabinet vreest hierbij voor een gevecht om stikstofschaarste, waarbij de meeste kapitaalkrachtige bedrijven aan het langste eind trekken. Naast boeren gingen Rijkswaterstaat, FrieslandCampina, de provincie Brabant en Schiphol de stikstofmarkt op - en sommige aankopen waren omstreden.

'Te laat'

Waarom Gaastra deze oproep doet in het economische vakblad is niet helemaal duidelijk. En of zijn oproep breder gedragen is binnen het ministerie ook niet. Zijn voorstel leunt op een rapport dat afgelopen zomer uitkwam, dat eveneens pleitte voor gereguleerde handel. Dat onderzoek bleef tamelijk onopgemerkt, zegt een woordvoerder van ministerie van Economische Zaken.

Gaastra doet mogelijk een tweede poging de discussie hierover aan te zwengelen. Zelf wil Gaastra niet reageren op zijn oproep. Het ministerie van Economische Zaken verwijst voor vragen naar het ministerie van Landbouw. Dat verwijst op haar beurt weer naar Economische Zaken.

Lees ook

Vervang stikstofrechten door stikstofplichten

Volgens energiespecialist Lomme is het te laat om zo'n systeem in te voeren. De stikstofproblematiek is acuut en een emissiehandelssysteem heeft juist veel tijd nodig. "Het duurt een aantal jaar voor je de beginfouten eruit hebt", zegt Lomme, "maar het water staat ons nú aan de lippen." Nederland zit al een paar jaar in een stikstofcrisis: de natuur lijdt eronder en de uitstoot moet snel drastisch worden teruggedrongen.

Hoogleraar Reyer Gerlagh van de Tilburg University, die gespecialiseerd is in economische vraagstukken rond milieu en klimaat, vindt het een *second best* oplossing. Het kan veel eenvoudiger, zegt hij, door het stikstofprobleem bij de basis aan te pakken: het belasten van de aanvoer van stikstof, bijvoorbeeld veevoer en kunstmest. Ook kan het Rijk opleggen dat rond kwetsbare natuurgebieden alleen biologisch en kleinschalig mag worden geboerd, volgens hem. Maar belastingen liggen politiek lastig. "Het is politiek makkelijker om emissierechten te verhandelen die je gratis weggeeft; daarmee geef je geld aan de boeren."

Heel veel geld waard

Andere deskundigen vrezen dat de mogelijke komst van een stikstofhandelsysteem een rem zet op de aanpak van vervuiling. "Het wordt dan financieel aantrekkelijk om de uitstoot eerst te maximaliseren zodat je als bedrijf maximaal profiteert op het moment dat rechten worden toegekend", zegt Raoul Beunen, universitair hoofddocent aan de Open Universiteit en deskundig op stikstofbeleid. "Een dergelijke aanpak staat ook haaks op het beginsel dat de vervuiler betaalt."

77

Zo'n systeem staat haaks op het beginsel dat de vervuiler betaalt

Raoul Beunen – deskundige stikstofbeleid

Het overheidsbeleid is er nu juist op gericht om zoveel boeren over de streep te trekken om biologisch te gaan boeren, en dat lukt maar mondjesmaat. Een ander nadelig effect is dat vooral grote bedrijven zullen profiteren van een stikstofhandelssysteem, zegt Beunen. Grote bedrijven kopen de kleintjes op, zegt hij. "Dit stimuleert schaalvergroting. Dat staat haaks op het huidige stikstofbeleid."

Stel dat Gaastra's systeem er komt, dan moeten consumenten ook rekening houden met hogere prijzen voor landbouwproducten, zegt hoogleraar Gerlagh. "De kosten voor die rechten worden doorberekend, weten we uit de ervaringen met de ${\rm CO}_2$ handel, ook als boeren nu klagen dat veel consumenten niet meer willen betalen."

Delen ≪

LANDBOUW EN VEETEELT

Volg

De firma 'Gebroeders C. en K. Kievit' is niet meer. Ach, wat geeft het?

12 uur geleden

Minister Adema vindt diervriendelijke maatregelen voor landbouw geen afzwakking

16 uur geleden

Over NRC Contact **NRC Websites** Mijn NRC Over ons Neem een Redactie Mediahuis NRC Werken bij abonnement Opinieredactie NRC Carrière Auteursrecht Inloggen De ombudsman **NRC Webwinkel** Colofon **NRC** Lezersfonds Privacy Account aanmaken

Leveringsvoorwaarden

NRC-Code Onze app

Archief Adverteren Digitale krant

Mijn leeslijst

Mijn abonnementen

Service & bezorging

Nieuwsbrieven

AdSales

Klantenservice

Familieberichten

